

Pieter Waterdrinker

Céline

ROMAN

Nijgh & Van Ditmar
Amsterdam

Voor Julia

Être seul, c'est s'entraîner à la mort.

Louis-Ferdinand Céline,
Voyage au bout de la nuit

PROLOOG

Er zijn beelden opgedoken, ze zitten achter me aan. Ben ik veilig hier in Parijs? Veilig voor wie? Voor wat? In een schuilkelder ben je veilig. Zolang die solide gebouwd, ruim en diep genoeg is, het gewapend beton bovendien niet vol wordt getroffen door een bom. Ik heb gezien wat zo'n voltreffer kan bewerkstelligen. De stank alleen al.

Het meisje met de amandelvormige ogen van de receptie deed gistermiddag nogal moeilijk toen ik vertelde dat ik het liefst twee weken cash vooruit wilde betalen. Bedragen van boven de duizend euro mocht ze van haar patroon niet accepteren. Vanwege overvallers. Had ik geen creditcard? Nee, helaas. Tijdelijk geen creditcard, preciseerde ik. Met gefronste argwaan bestudeerde ze mijn nachtblauwe paspoort, bladerde het even door.

‘Bon, maar meer dan vier dagen kan ik u niet garanderen. We krijgen volgende week dansers.’

‘Dansers?’

‘Een beroemd gezelschap uit Georgië.’ Opnieuw bekeek ze mijn paspoort, als een juwelier een sieraad waarvan hij de herkomst niet helemaal vertrouwt. ‘Wilt u een kamer met of zonder roken? O, ik zie het nu, er is alleen nog maar roken.’

Roken was geen probleem.

‘Met ontbijt?’ Glimlachend wierp de Aziatische me haar toermalijnen blik toe. ‘Voor vier nachten komt dat op negenhonderd zestig euro.’

Mijn knappe uiterlijk had me weer eens gered. Ik kon een broer zijn van de dichter Majakovski. Behoedzaam deed ik bij de balie een paar stappen achteruit, begon te graaien in mijn rugzak. Mijn knul was in diepe slaap verzonken. Van onder de warme knot wol viste ik de enveloppe op met de euro's die ik een uur eerder bij Gare du Nord had gekocht.

De vent van het wisselkantoor, een morsige Fransman in een directeursstoel, had mijn coupures van honderd dollar

die ik in de geldlade had gelegd watervlug een voor een door de detector gehaald. Terwijl hij happend als een goudvis liet weten dat het speakertje in de glaswand tussen ons kapot was, hield hij een calculator met het bedrag aan euro's naar mij omhoog. De klootzak had driehonderd euro commissie gerekend, op nog geen vier mille.

De receptioniste schreef een 7 op het hoesje met de magneetkaart, gaf me die. 'Kamer zeven, tweede verdieping. Hier rechts van u is de lift.'

Dat ik gezegend ben met de ideale mannelijke jukbeenderen heb ik mijn volwassen leven lang gehoord. Maar het waren altijd weer die raffiazwarte krullen waarover ze als eerste begonnen. 'Wat zijn ze zacht en mooi! Je bent net een Italiaan!' Tegen de tijd dat de dames aan een recensie van mijn ogen en de rest toekwamen, was het vaak al gebeurd.

Tolja, de Italiaan.

Bij binnenkomst in de lobby had ik mijn pet op gehouden. Om de dag scheer ik mijn schedel. Niet tegen de luizen, maar uit walging voor mijn krullen. Laat ik ze de vrije loop dan zijn ze grijs. Mijn stoppels zijn sneeuwwit, als de baard van Grootvadertje Vorst, de Russische kerstman die mij als kind ieder jaar in Terneuzen cadeautjes bracht.

Drie maanden geleden is Zita gestorven. Zelfmoord als gevolg van een moord die geen moord was. Maar daar kwam ik pas dit voorjaar achter. Door een wreed toeval. In een zonnebloemveld. Veranderd in een oceaan van modder. Met om me heen karkassen van verbrand ijzer, de silhouetten van boerenhutten, woonflats en abrikozenbomen in de verte, alles geblakerd.

Van haar dood hoorde ik pas eergisteren.

EERSTE WEEK

I

Het gelukzalige oude Europa! In koud twee dagen denderde ik er vorige week doorheen. Van Istanbul via Boekarest, Wenen en Keulen naar Amsterdam. Bij iedere tussenstop stapte ik snel met mijn plunje naar buiten, het gekrioel in van het perron. Op een verscholen bankje haalde ik telkens mijn makker uit de rugzak. Met een trillend neusje snoof hij onder de galmende overkappingen de geuren op. Blinden compenseren hun handicap dikwijls met een eminent gehoor. Maar wat blijft er voor de doofblinden over? De reuk, de tastzin!

Soms stonden we op zo'n Midden-Europees station wel een halfuur stil; ik verlustigde mij aan de restanten Habsburgse pronkzucht. Terwijl mijn jeugdige medepassagiers, de backpackers, op jacht gingen naar fastfoodvreten, op de vetlucht af, alsof de Express niet beschikte over een restauratiewagon waar zelfs flensjes met zure room en rode kaviaar op het menu stonden, bleef ik kalm op het bankje zitten.

Mijn pet hield ik al die tijd op. Ook al bezit ik de ideale botstructuur, mijn geschoren kop trekt de aandacht. En wat ik niet nodig heb is aandacht.

Die pet verwierf ik op wonderlijke wijze, de eerste avond aan de Bosporus, in een oplopend straatje niet ver van het doorgangspension waar ik uiteindelijk drie nachten zou verblijven. Het stikte er van de Russen, Oekraïners, Moldaviërs en Polen – een soep van nationaliteiten. Het copuleerkabaal drong er door de muren heen. Het halve bordeel had ook inheemse klandizie. Turken van allerhande slag. Door de oorlog, met het plotse grote aanbod van warm vlees, lagen de prijzen laag. Althans, niet hoog. Al een kwartier nadat ik had ingecheckt werd ik op mijn kamer gebeld; de bakelieten telefoon op het notenhouten nachtkastje brulde. Een meisje met een Moskouse nasale 'a' etaleerde in één adem aanbod en prijs, als vroeger de

hoertjes in de fameuze Sovjethotels. Ik zei al te luid iets lelijks terug; aan de andere kant werd meteen opgehangen. De telefoon brulde opnieuw, ik nam weer op.

‘*Svólotsj*, schoft!’ klonk het, en wederom werd ik op ouderwetse wijze analoog weggeklikt.

Toen gebeurde er voor het eerst wat mij nu al dagenlang zowel kwelt als op bijna hemelse wijze troost. Niet ergens boven mijn hoofd, maar binnen in mij, preciezer: in mijn linkeroor, klonk luid en duidelijk de geschoolde sopraanstem van Zita.

‘Lieverd, je had het ook kunnen doen!’

‘Wat?’ Verward blikte ik om me heen, had niet zo snel door wat er gaande was. ‘Zita, ben jij dat? Nog even, ik kom snel naar je toe. Ik heb nieuws voor je, ik ga je heel gelukkig maken!’

Maar verder was het stil.

De akoestische zinsbegoocheling schreef ik toe aan mijn vermoeidheid, aan de zware reis die ik achter de rug had, aan alle ellende in de maanden ervoor. Op het smalle bed dommelde ik tussen de bijna stukgewassen grijze lakens half weg. Mijn knul spinnend naast mij. Om halfnegen ’s avonds werd ik wakker. Met een gevoel alsof mijn lichaam van mijn kruin tot aan mijn hielen in brand stond.

‘Kalm maar, jongetje, kalm maar...’

Ik stond op, verbeet de vlijmende kramp in mijn linkerbovenbeen. Haalde een pakketje kalkoen in gelei uit mijn rugzak die ik op een stoel had gelegd. Ik kneep het uit op een koffieschoteltje dat ik onder in het nachtkastje had gevonden; het andere had ik al gevuld met kraanwater.

De aanblik van mijn smullende jongen had me zelf hongerig gemaakt. Ik kleeedde me aan, ging de straat op. Het was nog warm. De fruitstalletjes, de theehuizen, de telefoonwinkels, alles was nog open. Een Turk met een snor en een rode fez,

als op een negentiende-eeuwse prent, verkocht vanaf een kruk naast een soort etalagekast op wielen ronde broodjes. Ze waren vermoedelijk al oud. Voor geld ging hij met toeristen op de foto. Beneden in het schijnsel van de maan blikkerde het inktzwarte water van de Gouden Hoorn, met minaretten op de oevers in de verte. Af en toe loeide een scheepshoorn; de goedmoedige broer van het luchtalarm. Net als in de lobby van mijn hotelletje hoorde ik overal op straat Russisch. Het was moeilijk uit te maken of het afkomstig was van Oekraïners of Russen. Schichtig ging ik ze uit de weg. In een shoarmatent at ik twee broodjes halalvlees, met cola erbij. Voordat ik weer terugging naar mijn hotel, om verder te slapen, om de moeheid van maanden uit mijn lichaam te verdrijven, besloot ik tot nog een klein ommetje.

Ik liep de heuvel af, kwam in een labyrint van steile straatjes en steegjes. Het stonk er naar verrot fruit en ander afval. Overal slopen zwerfkatten rond. Met moeite beheerste ik me om ze niet even aan te halen, uit angst voor ziektes die ik kon overbrengen op mijn eigen kleine jongen. Ergens halverwege een straatje blonken de kinderhoofdjes in pistachekleurig neon. Door de klim had ik weer dorst gekregen. Ik hoopte dat het licht afkomstig was van een zaakje, waarvan het er hier wemelde, dat flessen water, frisdranken, fruit, chips, wc-papier, waslijnen, batterijen, scheermesjes tot zelfs kattenvoer aan toe verkocht. In een van die winkeltjes had ik op weg naar mijn hotelletje zes pakketjes kalkoen in gelei gekocht. Royal Canin, mijn schooier krijgt voortaan alleen het allerbeste.

Het pistachekleurige schijnsel kwam van een uithangbord in de vorm van een trapnaaimachine, merk Singer. Toen ik er naar binnen keek, stond ik meteen als aan de grond genageld. De Turk van begin zestig die achter de winkelruit op zijn naaimachine aan het werk was, in de straalbundel van een enkel lampje, was vrijwel het evenbeeld van mijn vader. Dezelfde

artistieke explosie grijs haar, hetzelfde ringbaardje, dezelfde voorname neus met rond metalen brilletje. Op een vierarmige kapstok naast hem zat een kaketoetoe.

Ik begon te zweten, werd bevangen door de duizelingen waarvan ik had gehoopt dat ze sinds ik aan die hel was ontsnapt waren verdwenen. Toen ik wilde doorlopen, draaide de kleermaker zich op zijn kruk langzaam naar me om. Van boven zijn brilletje dat op zijn neus was weggezakt, staarde hij me met zijn honingbruine ogen goedmoedig aan. Vervolgens stond hij op en stapte in een paarse plofbroek en op pantoffels naar voren, een geel-zwart meetlint om zijn hals. Behoedzaam deed hij de winkeldeur open.

‘Iyi akşamlar,’ begroette hij mij.

‘Goedenavond,’ zei ik in het Turks terug.

‘Waar hebt u Turks geleerd?’ vroeg de grijsaard opgewekt.

‘Ik spreek maar een paar woorden.’

‘Und Deutsch?’ De kaketoetoe op de kapstok begon ineens te krijsen als een mens die met een kapotgeschoten buik werd afgevoerd.

‘Dat is geen probleem,’ zei ik. ‘Maar ik moet er weer vandoor. Ik bleef alleen maar even stilstaan om naar uw vogel te kijken. Hoe heet hij?’

‘Hitler... Hij brult, zoals u hoort, de hele dag door,’ antwoordde de man in vlekkeloos Duits. ‘Van mijn vrouw moest hij het huis uit. Maar ik had mijn broer zaliger beloofd dat ik voor hem zou zorgen. Sindsdien zit hij hier, in het atelier. Komt u verder, de kast met petten heb ik hier. U hebt geluk, normaal ben ik al gesloten, maar ik had nog een klusje dat beslist af moest.’

‘Petten?’ vroeg ik stomverbaasd.

‘U komt toch voor een pet? Hoeden heb ik natuurlijk ook, maar vreemd...’ Ook in de traagheid van zijn bewegingen leek de man sprekend op mijn vader. Terwijl hij zijn blik speurend over me heen liet gaan, trachtte ik mijn onthutsing voor hem

te verbergen. ‘...u bent dan wel geschoren, maar zo te zien nog niet behandeld.’

‘Behandeld?’ vroeg ik opnieuw.

‘De haartransplantatie! Onze visitekaartjes liggen in de kliniek. Een idee van mijn broer, helaas mocht hij er niet lang van profiteren. Veel patiënten komen direct na afloop van de behandeling hiernaartoe. Ze mogen de pet pas na een week op, met het oog op infecties. Turkije loopt wat haarimplant betreft bij de rest van Europa voorop.’

Ik herinnerde me het groepje kale mannen op het vliegveld, wachtend op een vlucht naar Boedapest. Hun rode schedels leken vanuit de verte bewerkt met menie; van dichterbij zag je dat het minuscule bloedkorstjes betrof.

De mond van de kleermaker krulde zich tot een samen-zweerderig lachje. Sloffend op zijn met zilverdraad bestikte pantoffels wenkte hij me mee te komen naar een schuifkast, deed die open. In het lamplicht dat automatisch aanknipte hingen een stuk of dertig petten. Mijn blik bleef als eerste haken aan een donkergrijs geval – licht bollend, met een gestileerde rand. Terwijl ik hem bevoelde, drong de dwaasheid van de gehele situatie tot me door. Die middag na aankomst uit Sotsji had ik op de luchthaven gemerkt dat de mensen mij vreemd aankeken. Alsof ik iets voor de wereld te verbergen had. Een oplichter was. Op dat moment had ik ondanks de hitte besloten tot de aanschaf van een pet. En nu stond ik hier, door zuiver toeval.

‘Die grijze? Een goede keus!’ De man pakte de pet, zette die op mijn hoofd. Hij deed een paar stappen achteruit, bekeek het resultaat tevreden. ‘Honderd procent wol met katoen. Model Gatsby. De houten mal waarop ik de stof opspan om die met stoom in zijn vorm te persen heeft mijn grootvader nog gemaakt, ik schenk hem u!’ De kaketoe begon weer te krijsen, als uit protest dat zijn baas hier zomaar zijn handelswaar weggaf. ‘Maar zeg eens, waarom kijkt u mij aldoor zo vreemd aan?’

‘Omdat u lijkt op mijn vader,’ zei ik.

‘Uw vader? Maar lijken wij allemaal niet op elkaar? Of we nu wonen hier in Istanbul, in Bagdad, in Parijs of in de Verenigde Staten? Ga zitten, mijn jongen, dan zal ik thee voor je maken.’ Kalm beduidde hij me plaats te nemen op de houten stoel waarop hij eerder had gewerkt, dook vervolgens weg in een hoekje. Terwijl hij de kaketoepot in het Turks vaderlijk toesprak, ging hij in de weer met een waterkoker, kwam even later terug met thee in twee tulpvormige glaasjes.

‘Kent u het Turkse woord voor thee?’

‘Çay,’ zei ik.

‘Wunderbar!’ klonk het terug.

Ik voelde hoe mijn kleine jongen in de rugzak tussen mijn voeten op de grond zachtjes bewoog. Wat ik verzwegen was dat thee in het Russisch hetzelfde woord was: *tsjai*. Het was zelfs een van de eerste woorden die ik in mijn leven had geleerd.

Met gekruiste benen zeege de kleermaker neer op een vuurrode poef, begon zonder aanleiding te vertellen over zijn leven. In gedachten was ik al helemaal bij mijn terugreis naar Nederland. Terwijl ik me afvroeg of ik voordat ik op die trein zou stappen toch niet eerst Van Kampen moest bellen, luisterde ik uit beleefdheid met een half oor. Als kind werden hij en zijn oudere eeneiige tweelingbroer door hun vader opgeleid voor de confectie. Derde of vierde generatie. Maar voor beide broers was er te weinig emplooi. Op een dag waren hij en zijn vrouw naar Wolfsburg in Duitsland vertrokken, kende ik die stad? Twintig jaar lang had hij daar als monteur gewerkt in de Volkswagen-fabriek. Ze kregen een kind, hun enige, een zoon. Op zijn zesde stierf hij plotseling aan een hersenvliesontsteking. Na de dood van zijn broer waren ze weer hiernaartoe teruggekeerd, om de zaak over te nemen. Zijn vrouw kreeg haar zoveelste zenuwinzinking, bezweek vorig jaar in een kliniek. Het enige gezelschap dat hij nu nog had was Hitler. Ik werd

opstandig, wilde weg. Wat moest ik met de ellende van anderen? Met die eeneiige tweelingbroers! 'Maar dat ik dat niet meteen zag!' veranderde de kleermaker ineens van onderwerp. 'Wat een *Dummheit*!'

'Hoe bedoelt u?'

'Uw geschoren hoofd!' verduidelijkte hij toen. 'Aan het dichte waas zie ik nu pas dat u nog volop natuurlijke haargroei hebt. Anders dan de stakkers die hier doorgaans komen. Ik heb jarenlange ervaring. Dan kan uw geschoren schedel maar twee andere dingen betekenen: de gevangenis of het leger. Hebt u onlangs soms gediend?'

Als door een wandluis gebeten kwam ik overeen. Ik greep naar het papiergeld in het borstzakje van mijn hemd. Amerikaanse dollars en Turkse lira's. 'Veel dank voor de thee, maar helaas moet ik ervandoor. Hoeveel krijgt u voor die pet?'

'Niets, mijn zoon, helemaal niets, dat had ik toch gezegd? We moeten elkaar in deze wrede wereld helpen. Kom, gaat u toch weer zitten!'

Maar ik hield hem al een biljet van honderd dollar voor. Dit was hopelijk toch wel genoeg? Met een armzwaai sloeg de kleermaker mijn hand met het geld weg, als was het iets demonisch. Hij riep een woord dat ik niet verstond. De verschrikte blik in zijn ogen ging me door merg en been. De kaketoe was nu compleet hysterisch geworden; de vogel klapte met zijn vleugels, zette opnieuw de keel op van een gewonde die riep om zijn moeder op het slagveld.

Pas boven aan het straatje bleef ik hijgend staan. Voordat ik naar buiten was geglipt had ik de kleermaker die honderd dollar voor de voeten gegooit. Om er maar van af te zijn. Ik was in de veronderstelling dat ik ook de pet, model Gatsby, bij de zonderling in zijn winkeltje had achtergelaten.

Maar hij zat al die tijd op mijn kop.